

Stichting Buurtpastoraat Utrecht **Jaarverslag 2018**

Colofon

Jaarverslag 2018

Stichting Buurtpastoraat Utrecht
Oude gracht 33
3511 AC Utrecht
T 030 - 2331063
E info@buurtpastoraat.nl
I www.buurtpastoraat.nl
Bankrekening NL78 RABO 0147 6825 09
Fiscaal nummer 8201.06.811.L.01

Bestuur

De heer drs. G.A.W.Martens, voorzitter
vacant, secretaris
De heer B. van 't Oever RA, penningmeester
Mevrouw drs. M. Ploeg, lid
Mevrouw J.H.M. Loomans, lid

Directeur

De heer drs. J.Franken

Pastores

Mevrouw M.A.M. de Bree
De heer R.J.J. van Breemen MA
Mevrouw E.J. van Dis, MA
Mevrouw H.E. Heidinga BA
Mevrouw S. Nieboer
De heer drs. T.P.M. Schlatmann

Medewerkers

Frater M.J. Ruitenbergh
Mevrouw M.C. Kling
Mevrouw J.F.M. Dresens
De heer C.A. Lauffer

Fotografie

- Monique de Bree pagina 5, 21, 23.
- Rutger van Breemen pagina 14 t/m 19.
- Elizabeth van Dis pagina 8 t/m 13.
- Heleen Heidinga pagina 24 t/m 31, 52, binnenkant omslag (achter).
- Sietske Nieboer voor- en achterkant omslag, binnenkant omslag (voor) pagina 42 t/m 47.
- Titus Schlatmann pagina 34, 36, 38, 39.
- Gonda de Haan pagina 6 en 34 (portret Titus Schlatmann).
- Roelant Meijer pagina 6 en 8 (portret Elizabeth van Dis).
- Gerard Oonk pagina 6 en 24 (portret Heleen Heidinga).
- Laura van Wijnen pagina 6 en 14 (portret Rutger van Breemen).
- Het portret van Monique de Bree (pagina 6 en 22) is door haarzelf aangeleverd.

Ontwerp en illustratie (pagina 51)

Jeroen van Lente Grafisch ontwerper, Rosmalen

Druk

Drukkerij DekkersvanGerwen, Den Bosch

april 2019

Stichting Buurtpastoraat Utrecht ontvangt steun van:

Voorwoord

Alweer iets van het Buurtpastoraat Utrecht denkt u misschien – we kregen toch pas een boekje. Dat was alweer eind vorig jaar. U kreeg van ons een blijvende herinnering aan de viering van het vijftiengig jaar bestaan van het actief zijn van het Buurtpastoraat in de stad.

Nu ontvangt u het jaarverslag 2018 met de verantwoording van de activiteiten in het afgelopen jaar. Opnieuw kunt u lezend meeleven met de ontmoetingen en belevenissen van de buurtpastores in de leefwereld van heel concrete mensen. Het menslievend optrekken met en de presente zorg voor mensen die veel op hun bordje krijgen of die maar moeilijk worden gezien blijft nodig en vult aan waar de voorzieningen van de samenleving (soms) niet aan toe komen. Dat wordt breed erkend en ook positief gewaardeerd. Tegelijk ervaart het bestuur dat het faciliteren van het werk een uitdagende klus blijft.

Wij hopen dat u ons jaarverslag opnieuw met aandacht leest en dat het u mag ‘raken’. Wij doen u de suggestie er ook anderen op te wijzen. Want brede steun blijft voor ons werk een noodzaak. Mocht u buurtpastoraat financieel willen steunen dan kan dat door te doneren via www.buurtpastoraatutrecht.nl via ‘online donatie’ op de website.

Gérard Martens, voorzitter

Missie van het Buurtpastoraat Utrecht

Vanuit het Evangelie zijn buurtpastores aanwezig bij kwetsbare mensen in Utrechtse buurten om hen te steunen in:

- hun streven naar herstel en behoud van hun waardigheid;
- hun streven naar herstel en behoud van zeggenschap in zaken die hun bestaan bepalen;
- hun zoeken naar perspectief in leven en samenleven.

Wij doen dit omdat we geloven dat elk mens beeld van God is, waardevol en de moeite waard.

We weten ons geroepen juist die mensen nabij te zijn, die in de samenleving weinig of geen aanzien hebben.

Wij doen dit opdat mensen niet verloren lopen, maar zich opgenomen weten in een menslievende gemeenschap – tenminste met ons – waarin we elkaar met goede zorg en aandacht nabij zijn. We doen dit vanuit een verbondenheid met de Rooms Katholieke Kerk.

Wilt u ons steunen?

Dat kan ook online.

Zie: www.buurtpastoraat.nl > Online donatie

Onze Stichting heeft ook het ANBI-keurmerk, dus... giften en legaten geven belastingvoordeel voor u.

Bankrekening NL78 RABO 0147 6825 09

Rietveldbuurt

8 Buurtpastor Elizabeth van Dis

Eerste Daalsedijkbuurt

14 Buurtpastor Rutger van Breemen

20 **Thema's vanuit de leefwereld**

Eerste Daalsedijkbuurt

22 Buurtpastor Monique de Bree

Geuzenwijk

24 Buurtpastor Heleen Heidinga

32 **Signalen vanuit het werken in de leefwereld**

Rivierenwijk | Kanaleneiland

34 Buurtpastor Titus Schlatmann

42 Buurtpastor Sietske Nieboer

48 **Overdracht en samenwerking**

51 **Verslag van de organisatie**

54 **Staat van baten en lasten**

Rietveldbuurt

Maar soms even

Maar soms even
wordt het lijden opgeschort,
of dragen mensen het samen.
Zo zouden wij moeten leven.

Huub Oosterhuis

Elizabeth van Dis

Buurtpastor in de Rietveldbuurt

Introductie

Een beetje onwennig liep ik de woonkamer van het verpleeghuis in. Er zaten verschillende mensen aan tafeltjes. Sommigen van hen dronken koffie, anderen waren in slaap gesukkeld of lazen een krant. Ik keek of ik meneer De Graaf zag. ‘Ha meissie’, hoorde ik opeens een stem achter me. Ik draaide me om en zag hem zitten. ‘Wat is hij mager geworden’, dacht ik. ‘Dit is de wijkpastor’, zei meneer De Graaf tegen de mensen die bij hem aan tafel zaten. ‘Zij houdt Hoograven op geestelijk gebied in de gaten!’ ‘Is dat wat ik doe?’, vroeg ik me af. ‘Mensen op geeste-

lijk gebied in de gaten houden?’ Volgens Van Dale is de geest het denkend, voelend en willend deel van de mens. Dat zijn zeker aspecten in iemands leven waarbij ik wil aansluiten. En als ‘in de gaten houden’, breed opgevat wordt en gelijk staat aan ‘betrokken zijn’ en ‘erbij blijven’, dan kan ik me wel vinden in de werkomschrijving van meneer De Graaf. In dit jaarverslag wil ik laten zien hoe ik ben opgetrokken met bewoners van de Rietveldbuurt en Het Eindpunt in Hoograven-Zuid. Eerst zal ik u de feitelijke informatie geven van mijn werk in 2018 en vervolgens wil ik u een inblik geven in het leven van meneer en

Thema’s als eenzaamheid,
steeds afhankelijker worden,
ziekte en rouw kwamen
geregeld ter sprake

mevrouw De Graaf. Hun verhaal staat symbool voor verschillende ouderen bij wie ik het afgelopen jaar betrokken was.

Buurtpastoraat in de Rietveldbuurt en het Eindpunt

In februari 2018 was het groot onderhoud aan de woningen van Bo-Ex afgerond. Langzaam maar zeker keerde de rust terug in de wijk. De woning die de afgelopen drie jaar als kantoor had gediend, kwam op woningnet te staan. Ik kreeg van Bo-Ex een ruimte aangeboden in het kantoor van de complexbeheerder en verhuisde naar de IJsselsteinlaan. Hoewel ik de meeste tijd bij mensen thuis of op straat doorbreng, is het fijn om een uitvalsbasis te hebben en biedt deze plek kansen om in samenwerking met de complexbeheerder bewoners te ontmoeten.

De meeste mensen met wie ik afgelopen jaar optrok, waren huurders van Bo-Ex die ik ten tijde van het groot onderhoud leerde kennen. Met sommige bewoners trek ik al vier jaar op en anderen heb ik recent ontmoet. De afgelopen tijd heb ik ook meer bewoners van de buurt *Het Eindpunt* leren kennen. Soms omdat ik hen op straat of in de speeltuin sprak, maar meestal werd ik geïntroduceerd door bewoners die mij voorstelden aan burens, familieleden of vrienden. Een rode draad in alle contacten met buurtbewoners was dat ik naast hen wilde staan. Want juist in een positie naast de buurtbewoner kon ik hun perspectief beter begrijpen en ontdekken wat er voor de ander op het spel staat. Ontmoetingen met buurtbewoners vonden plaats bij hen thuis, op straat, in het verpleeghuis, in de afkickkliniek, of in de speeltuin. Soms op de bank met een kop thee, maar ook tijdens een maaltijd, in de speeltuin of tijdens een wandeling. Telkens

tabel 1
Overzicht contacten met het buurtpastoraat

Aantal personen	
Bereik	150
Regelmatig optrekken met buurtbewoners	84
Intensief optrekken met buurtbewoners	26
totaal	260

tabel 2
Culturele achtergronden van de contacten met wie ik regelmatig tot intensief optrok

Aantal personen	
Nederlands	14
Marokkaans - Nederlands	81
Syrisch	15
totaal	110

tabel 3
Leeftijden van de contacten met wie ik regelmatig tot intensief optrok

Aantal personen	
Kinderen 0 - 12 jaar	36
Jongeren 13 - 18 jaar	14
Jongvolwassenen 19 - 25 jaar	2
Volwassenen tot 65 jaar	43
Volwassenen 65+	15
totaal	110

probeerde ik aan te sluiten bij de ander, om daarvan uit een vertrouwensrelatie op te bouwen. Want pas vanuit die (professionele) relatie kon ik ontdekken wat ik voor de ander kon betekenen. Dit vergde een lange adem, maar werd soms onverwachts beloond. Na verschillende gesprekjes op straat werd ik zomaar ergens uitgenodigd. Of na veel hulp bij de papieren administratie uitten ze opeens hun zorgen over een kind. In 2018 was het opvallend dat ik bij verschillende ouderen en hun netwerk intensief betrokken was. Thema's als eenzaamheid, steeds afhankelijker worden, ziekte en rouw kwamen geregeld ter sprake. Twee bewoners heb ik tot aan hun sterfbed begeleid. Het waren intense en verdrietige ervaringen, maar tegelijk zo bijzonder om zo dichtbij te mogen zijn.

Aantallen en achtergronden van de bezochte buurtbewoners in 2018

De tabel op bladzijde 9 geeft weer met hoeveel bewoners ik in welke mate contact heb gehad. Onder bereik wordt een schatting van het aantal personen genoemd waarmee ik in geringe mate contact had. Daaronder wordt het aantal personen genoemd waarmee ik een periode geregeld contact heb gehad en ondersteuning bood. Er is ook een groep, waarmee ik een periode intensief optrok, omdat de problemen van die groep meervoudig en complex waren, waarbij mijn betrokkenheid om verschillende redenen urgent was. Vaak vroegen deze contacten om een extra tijdsinvestering.

Telkens probeerde ik aan te sluiten bij de ander, om daarvanuit een vertrouwensrelatie op te bouwen. Want pas vanuit die (professionele) relatie kon ik ontdekken wat ik voor de ander kon betekenen.

Eerste Daalsedijkbuurt

Introductie

Al 26 jaar is het buurtpastoraat actief in deze buurt. Monique de Bree is er begonnen en sinds 2016 mag ik ook werkzaam zijn in deze buurt. Het is een deel van Utrecht, in Noord-West, een stukje van *Pijlsweerd*, maar vooral een buurtje op zich. Het wordt begrensd door het spoor, de Daalse Tunnel en de Amsterdamsestraatweg en vormt zo een kleine oase van rust tussen alle drukte. Als je de buurt in wandelt valt meteen op dat de buurt gemixt is. Zowel qua bouwstijl als qua mensen. In de *Eerste Daalsedijkbuurt* worden jaren '30 woningen afgewisseld met betonnen nieuwbouw. De mensen die in het buurtje wonen zijn ook erg gevarieerd. Er wonen mensen die al generaties lang in deze buurt geworteld zijn en ook mensen die pas net in dit buurtje of zelfs in Nederland neergestreken zijn. De laatste jaren is een nieuwe beweging zichtbaar: mensen met wat meer te besteden komen in de buurt wonen. Ze willen dichtbij, maar niet in het centrum wonen en vinden dan in de *Eerste Daalsedijkbuurt* een huis naar hun zin. Ook worden sommige grotere huizen inmiddels bewoond door studenten.

Die samenstelling en veranderingen daarin doen ook wat met de buurt en met het ritme van het leven. Contacten worden soms moeizamer, mensen zijn

actief op andere momenten van de dag of mensen hebben andere gewoontes. Dingen veranderen en dat leidt tot onzekerheid

Rutger van Breemen

Buurtpastor in de Eerste Daalsedijkbuurt

en zorgen over de toekomst. *'Wij wonen straks in de achtertuin van de rijken'*, hoor ik weleens als er weer een huis verkocht wordt voor een paar ton.

Sinds augustus 2016 ben ik aanwezig in de *Eerste Daalsedijkbuurt*. En ik mag volgens mij zeggen dat ik er inmiddels ook onderdeel van uitmaak. Ik heb de buurt en haar bewoners geleidelijk leren kennen, en zij mij. Ik heb het ritme van de buurt proberen te zien, en later ook leren voelen. Het komen en gaan van mensen, of juist het thuisblijven. De schooltijden van kinderen als kader voor de drukte op straat. Ik ontdekte familierelaties, die ik eerst niet zag. Ik bouwde aan relaties met de buurtbewoners en nog steeds ontmoet ik nieuwe mensen. Ik mag de leefwereld van de buurtbewoners binnenkomen, soms heel

We werken vanuit de relatie. Dat betekent trouw, open, aanwezig en nabij zijn voor de mensen in de buurt. Geen vooraf bepaalde agenda, geen afgebakende tijden per gesprek; maar open contact van mens tot mens.

voorzichtig, stapje voor stapje, en soms met een grote sprong in het diepe. Daarbinnen in die leefwereld zie en ervaar ik wat buurtbewoners meemaken, wat hen beweegt, wat hen blij, vrolijk en trots maakt, maar ook waar ze mee zitten, waar ze bang voor zijn of wat ze verdriet doet. Het blijft me steeds weer verbazen, in positieve zin, hoeveel van hun leven mensen bereid zijn met mij te delen. Het is helemaal niet vanzelfsprekend om zo maar je hele levensverhaal, inclusief alle rafelrandjes waar je misschien helemaal niet trots op bent, met een buitenstaander te delen. Laat staan dat je zo iemand toelaat in je leven en hem een stuk met je mee laat lopen. Steeds weer realiseer ik me twee dingen: Ten eerste is het zó enorm bijzonder dat mensen mij wél zo nabij toelaten in hun leven en me er deelgenoot van maken. En ten tweede, dat dat betekent dat ik voor hen dus geen wildvreemde ben. Dat is voor mij een van de mooiste dingen aan ons werk en de manier waarop wij dat invullen: we werken vanuit de relatie. Dat betekent trouw, open, aanwezig en nabij zijn voor de mensen in de buurt. Geen vooraf bepaalde agenda, geen afgebakende tijden per gesprek; maar open contact van mens tot mens.

tabel 1
Overzicht contacten met het buurtpastoraat

Aantal personen	
Totaal bereik	82
Regelmatig optrekken met buurtbewoners	21
Intensief optrekken met buurtbewoners	17

tabel 2
Culturele achtergronden van de opgebouwde contacten

Aantal personen	
Nederlands	35
Marokkaans - Nederlands	12
Turks - Nederlands	23
Andere achtergronden	12
totaal	82

tabel 3
Leeftijden opgebouwde contacten

Aantal personen	
Kinderen 0 - 12 jaar	28
Jongeren 13 - 18 jaar	14
Jongvolwassenen 19 - 25 jaar	3
Volwassenen tot 65 jaar	33
Volwassenen 65+	4
totaal	82

Zo wil ik beschikbaar zijn als buurtpastor voor de buurtbewoners. Soms betekent dat, dat mensen een luisterend oor kunnen gebruiken, of gewoon eens bezoek af en toe; andere keren is het een gezamenlijke tocht door het moeras van

bureaucratie en instanties; en een volgende keer is het mee naar het ziekenhuis, hopen op een goede uitslag en samen vloeken als dat niet zo is.

Ik richt me daarbij extra op de kinderen in de buurt. Ik probeer elke dag wel in de speeltuin te zijn en ook op straat zoek ik contact met kinderen. Het is heel belangrijk dat ook zij af en toe iemand hebben die hen serieus neemt, naar ze luistert, geheimen kan bewaren, spelletjes met ze speelt, samen zwoegt aan huiswerk of een spreekbeurt of schatten zoekt in het zand.

De ziekte van Monique

De afwezigheid van Monique wordt nog steeds gevoeld in de buurt. Ze wordt gemist. Na de grote schok die door de buurt ging, toen het nieuws bekend werd dat Monique weer ziek was, is de aandacht voor haar niet verminderd. Haast in elk gesprek, of het nu tijdens een kop koffie in de speeltuin is, of als ik een kwijtscheldingsformulier met iemand zit in te vullen, komt Monique wel ter sprake. ‘Hoe is het nu met haar?’ ‘Hoe gaat het Monique?’ ‘Is ze al weer aan het werk?’ ‘Heeft ze nog behandelingen gehad?’ Mensen leven intens met haar mee en gunnen haar niets dan het goede. Zelfs mensen die ik niet ken, maar die mij blijkbaar wel kennen, vragen me soms, als ik ze tegenkom op straat, of ik Monique de groeten wil doen. ‘Van mevrouw N., van nummer 1. Dan weet ze het wel!’

Het gaat gelukkig steeds beter met Monique en die vreugde en hoop worden ook gevoeld in de buurt. Steeds vaker krijg ik nu de vraag: ‘Maar...jij blijft toch wel?! Als Monique terugkomt?’ En gelukkig kan ik dan zeggen dat ik niet de vervanger van Monique ben, maar dat ik samen met haar in deze buurt mag werken!

Thema's vanuit de leefwereld

Introductie

In de verschillende buurten waar wij als buurtpastores werkzaam zijn, zien wij dat met name kwetsbare bewoners met dezelfde soort zorgen en problemen te maken krijgen. Vaak kunnen wij deze problemen niet oplossen. Dat wil niet zeggen dat we dus niets kunnen betekenen. We kunnen naar mensen luisteren, en helpen weer wijs te worden uit zichzelf. We kunnen samen zoeken naar een spoor om in alle chaos en verwarring, bij levenskeuzes of hun botsen met instanties, in hun verdriet en hun verlangen, te ontdekken wie ze zijn en wie ze willen zijn; pastoraat op maat, aansluitend bij de leefwereld van de ander. Soms ontstaat er vanuit die ontmoetingen een opening naar het (opnieuw) betrekken van andere instanties of werkers. Soms ligt daar juist het probleem en moet dat besproken worden. En soms kan er eigenlijk helemaal niets, behalve het samen uithouden in de uitzichtloosheid. Hieronder een weergave van de thema's die dit jaar sterk naar voren kwamen. Elders in dit jaarverslag leest u een viertal signalen die wij willen teruggeven vanuit het werk.

Ouderdom

Verschillende ouderen hebben moeite om de snel veranderende wereld bij te benen. Doordat zij vaak niet digitaal vaardig zijn hebben zij hulp nodig om dingen te regelen. Veel ouderen vinden het moeilijk dat zij steeds afhankelijker worden en voelen zich bezwaard om hulp te vragen. Ook komen we veel ouderen tegen die om uiteenlopende redenen geen contact meer hebben met hun kinderen. Vaak speelt eenzaamheid parten bij deze groep. Tot slot zijn er ook ouderen die niet meer in hun eigen huis kunnen wonen en naar een bejaardenwoning of verpleeghuis moeten. Dit is vaak een moeilijk en emotioneel proces voor zowel hen zelf als voor de omgeving.

Allerhande zorgen van en om de (klein)kinderen.

Met ouders en kinderen bespraken we vragen over schoolkeuzes, hoe het kind het doet op school, hoe om te gaan met grote emoties van kinderen binnen gezinnen waar veel aan de hand is. We deelden de zorgen om kinderen die ontsporen, ondersteunden ouders die met hun handen in het haar zitten en spraken over omgaan met pesten en rouw bij kinderen. Er waren zorgen en emoties omtrent het uit huis plaatsen van kinderen. We signaleerden en bespraken groepsdruk bij kinderen en volwassenen en hoe daar mee om te gaan.

Er was ook praktische ondersteuning bij allerlei zaken (studiefinanciering aanvragen, OV aanvragen, inschrijven op een school, allerlei schoolkosten, bezwaarschriften schrijven, wijs worden uit formele brieven etc.)

Criminaliteit / veiligheid in de buurt

Er waren zorgen om kinderen, die nauwelijks nog door hun ouders te bereiken waren, omtrent keuzes in hun leven en keuzes van vrienden. Ook was er schaamte over kinderen/jongeren die het verkeerde pad op zijn gegaan en tegelijkertijd zorgen om de veiligheid van de rest van het gezin. Daarnaast kwamen we gezinnen tegen die onderling in de clinch lagen wat ook invloed had op de kinderen. Er zijn nog steeds inbraken in de buurt die het gevoel van onveiligheid aanwakkeren. Ook waren we betrokken bij bewoners die gewelddadige conflicten mee hebben gemaakt en hier veel stress en angst aan overhielden. Wij spraken met buurtbewoners die angst hebben voor vernieling en autobranden, die gevoelens van onveiligheid aanwakkeren. Tot slot was er bij sommigen ook angst voor intimidatie door burens of straatgenoten, of voor jongeren die op straat hangen.

Ziekte/gezondheid

In ons werk kwamen we allerlei vormen van problematiek tegen als het gaat om ziekte en gezondheid. Dit kan zowel om psychische als fysieke gezondheid gaan, alsmede om verslavingsproblema-

We kunnen naar mensen luisteren, en helpen weer wijs te worden uit zichzelf.

tiek. Bewoners knokken om ondanks hun gezondheidsproblemen toch staande te blijven en hun leven zo goed en kwaad als het kan te leiden. Verslaving waar bewoners niet van los kunnen komen; alle stress daaromheen, de fysieke klachten die eruit voortkomen en de teleurstelling en schaamte als er weer een terugval is. Zeer regelmatige ziekenhuisbezoeken voor behandeling, of voor een zoektocht naar de juiste diagnose. Onverklaarbare symptomen of juist een ongeneeslijke ziekte. Het zorgt voor spanning en stress. Ze worden geconfronteerd met vergankelijkheid, achteruitgang en sterfelijkheid.

Taal

Voor zowel Nederlandstalige bewoners als bewoners met een migrantenachtergrond is het vaak moeilijk om hun weg te vinden in de maatschappij, doordat zij de (formele) taal niet goed beheersen. De inhoud van gesprekken met hulp- en zorgverleners en docenten wordt vaak niet (geheel) begrepen. Bij veel bewoners overheerst er een gevoel van schaamte waardoor zij niet aangeven dat een deel van het gesprek langs hen heen gaat. Daarnaast hebben deze bewoners moeite om de ingewikkeld opgestelde brieven van de overheid, incassobureaus of andere instanties te begrijpen. Sommige bewoners laten hierdoor brieven opstapelen waardoor zij ernstig in de problemen kunnen komen.

Psychiatrie

We lopen in ons werk regelmatig samen op met buurtbewoners met een verleden en heden 'in de psychiatrie'. Dat leven 'in de psychiatrie' is levensbepalend, de regie van veel facetten van leven is niet (volledig) in handen van deze buurtbewoners. Door de dag is het een komen en gaan van begeleiders, thuiszorg, casemanagers en maatjes. Steeds moet er wel iets. Ze moeten actief zijn, dagbesteding hebben, overdag even rusten is er vrijwel niet bij. Een bezoek van de buurtpastor is een tijdelijke breuk met die routine, er ontstaat een vrije ruimte waarin de regie wél bij de buurtbewoner ligt. Een moment van ongedwongenheid waarin de binnenwereld getoond en verzorgd kan worden.

Zingeving en levensvragen

We waren van betekenis bij bewoners die geconfronteerd werden met rouw, verlies in brede zin, een gevoel van betekenisloosheid en depressie en alle vragen die dit oproept. Ook waren er bewoners die worstelen met identiteits- en religieuze vragen waar we over in gesprek zijn gegaan.

We kunnen samen zoeken naar een spoor om in alle chaos en verwarring, bij levenskeuzes of hun botsen met instanties, in hun verdriet en hun verlangen, te ontdekken wie ze zijn en wie ze willen zijn; pastoraat op maat, aansluitend bij de leefwereld van de ander.

Eerste Daalsedijkbuurt

Die mij droeg op adelaarsvleugels,
die mij hebt geworpen in de ruimte
en als ik krijsend viel,
mij ondervangen met uw wieken en weer opgegooid,
totdat ik vliegen kon op eigen kracht

Huub Oosterhuis

‘Hoewel ik me realiseer dat dit echt tijd nodig zal hebben, is het gloren van gewoon leven een ontroerend vooruitzicht, evenals de weg daarnaartoe.’
Dat is de laatste zin in het vorige jaarverslag van mij. In het stukje wordt verteld over mij en mijn tocht door (weer) een borstkankerbehandeling. Na alle behandelingen in 2017, is het gek om begin 2018 ineens tot stilstand te komen, vooral wanneer je denkt nog volop in de achtbaan van een kankerbehandeling te zitten. Het laatste was nog een ingrijpende operatie met Kerstmis. En een meevaller: méér hoefde niet. En dan is het ook ineens akelig stil, klaar. De kanker lijkt weg. Zó gek, dat het lang duurt voor ik het ga geloven. Zó gek, dat het voelt alsof ik in een leegte terechtkom: teruggeworpen op mezelf. ‘Hier heb je je leven, meer kunnen we niet: het is weer van jou.’ Alle hulptroepen trekken zich terug: ‘Wij zijn klaar.’

Het ritme van behandelingen dat mijn leven een jaar lang bepaalde: valt weg. Me schrap zetten tegen alles wat me overkwam: hoeft niet meer. Zó gek, dat ik het niet kan voelen – de blijdschap die ik bij de mensen om me heen zie. En ook dát is weer gek. Ik moet denken aan die buurtbewoonster bij wie het ene zich op het andere bleef stapelen. Als er even lucht was, even ruimte tot ademen en ontspanning, durfde ze dat bijna niet. Kon ze het niet. Het gebeuk van het leven had haar lijf en hoofd in de stand gebracht van ‘je schrap zetten, want je weet maar nooit...’ Ik kon het begrijpen, toen. Ik denk dat ik dat nu pas ten volle begrijp. Ongeluk overvalt je, geluk moet je kunnen toelaten.

Monique de Bree

Buurtpastor in de Eerste Daalsebuurt

Ik heb geluk. Zie die schat aan mensen om me heen die er voor me zijn, die stukjes van mijn tocht mee trekken, die af en toe wat overnemen, die het vermogen hebben om op een effectieve manier voor me op te komen, die de liefste kaartjes sturen en het lekkerste pannetje soep of taartje komen brengen. Die van me houden, ook als ik onuitstaanbaar ben. Maar, ervaren of niet, professioneel gehard of niet, zelfs ik raak volledig uit balans als de Arbo-arts mij goed bedoeld vraagt of ik een planning wil maken om in stappen naar 20 uur werk te komen. (Dat, terwijl ik de paar uurtjes die ik inmiddels probeer te werken alleen maar haal door daarna diep in slaap vallen... Ik kan nog net mijn jas ophangen en schoenen uittrappen.) Zelfs ik word agressief bij het invullen van belachelijke vragen op formulieren van de UWV. Zelfs ik voel me gekwetst als tegen me gezegd wordt: ‘Wat doe jij eigenlijk op een dag?’ Of ‘Wees blij met wat je wél hebt’. ‘Moe? We zijn allemaal weleens moe!’ En de ergste: ‘Je wordt ook al een dagje ouder’. Gelukkig wel, dat laatste...

Wat wens ik de buurtbewoners toe dat ze in de buurtpastores in ieder geval iemand tegenkomen die er is, met en voor ze. En die blijft. Wat er ook gebeurt. Dat maakt een wereld van verschil. Eigen ervaring.

Wat moet een mens toch veel, om te beginnen van zichzelf. Als het me al lukt om een beetje clementie met mezelf te hebben, is er altijd wel iemand die mijn gevoelige snaar raakt en me zo met mijn neus in mijn schuldgevoel en onvermogen duwt. En dan heb ik nog het geluk van lieverds om me heen die dat keihard weglachen of die de boosheid van me overnemen. Je zal er maar alleen voor staan, ongeschoold en ongetraind, en dan ook nog de verantwoordelijkheid dragen voor je kinderen, het huishouden, de opvoeding, het brood op de plank en de voortdurende onzekerheid of je het wel zult redden... en tegen wie een Arbo-arts of UWV makkelijker kan zeggen dat ze haar werk aan de balie, bij de wc of in de thuiszorg wel weer kan doen, of gelijk betaald ander werk. Dat hoeft dan nog niet eens feitelijk zo te zijn. In theorie, hè: het zóu kunnen! De buurtbewoners en ik...

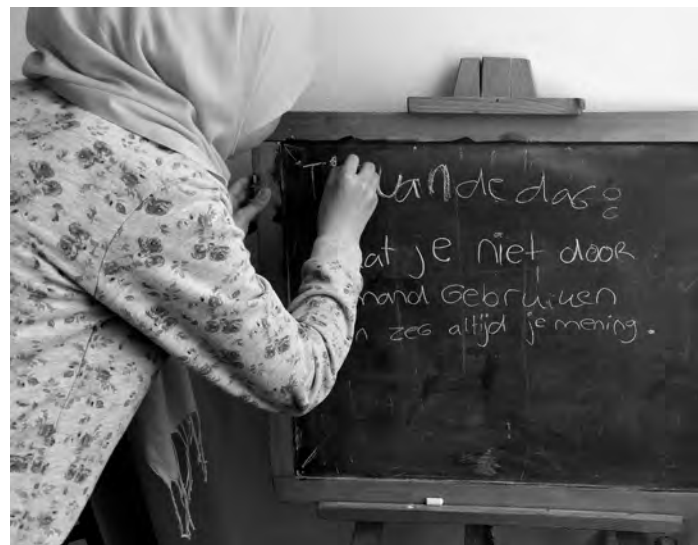
Ja. Ik heb geluk.

Ik mag uitzoeken wat ik nog kan. Ik mag aan mijn conditie werken en kan fysiotherapie en -sport veroorloven om de schade door de chemo en operatie zo goed mogelijk te herstellen, en de kilo's die eraan vlogen er weer af te krijgen. Ik krijg de ruimte om voorzichtig wat dingetjes in mijn werk uit te proberen. Wie me ziet roept vol bewondering: wat zie je er goed uit! Dat streelt.

En wringt. Buitenkant en binnenkant zijn een wereld van verschil. Als 'beter' betekent dat je weer de oude bent, dan weet ik zeker dat ik dat niet ben en ook niet beter worden zal. Is dat erg? Nee, dat vind ik niet. Ik leef! In alle besef van brekelijkheid, van kwetsbaarheid die me dwingen om naar een nieuwe balans te zoeken: uitvinden hoe dat ook alweer moet, leven – wat kan en wil ik nog? En past dat nog: hier op deze werkplek? Ernstige vragen.

Dus ja, laat ik het zo zeggen: ik ben beter én moet nog beter worden – geen idee waar mij dat zal brengen, maar één ding weet ik zeker: de oude zal ik niet worden. De ziektegeschiedenis heeft zijn littekens in mij achtergelaten. Ik ben mezelf tegengekomen. Pijnlijk én waardevol. Het maakt mij anders. Dát 'beter worden' en de weg ernaar toe blijven een ontroerend vooruitzicht: aandoenlijk én aangrijpend.

Met het schrijven van dit stukje voel ik het schuren van mijn positie met die van buurtbewoners die ik in mijn werk heb leren kennen en buurtbewoners die we in dit jaarverslag zullen ontmoeten. Dat wringt ook! Mensen, zo dapper voortploegend in hun gebroken levens; die bedolven worden onder formuleren; die terneergedrukt zijn door uitzichtloze armoede; die zich hun ziekte niet kunnen veroorloven; weggezet en veroordeeld worden om wie ze zijn of hoe ze leven. Wat wens ik ze toe dat ze in de buurtpastores in ieder geval iemand tegenkomen die er is, met en voor ze. En die blijft. Wat er ook gebeurt. Dat maakt een wereld van verschil. Eigen ervaring.

Geuzenwijk

Wat ik gewild heb
wat ik gedaan heb
wat mij gedaan werd
wat ik misdaan heb

wat ongezegd bleef
wat onverzoend bleef
wat niet gekend werd
wat ongebruikt bleef

al het beschamende
neem het van mij

en dat ik dit was
en geen ander –

dit overschot van
stof van de aarde:
dit was mijn liefde.

Hier ben ik.

Huub Oosterhuis

Heleen Heidinga

Buurtpastor in de Geuzenwijk

Introductie

Sinds 2015 ben ik te vinden in de Geuzenwijk. Een nieuwe naam voor de oude Betonbuurt in Zuilen, in Noord/West Utrecht. De Geuzenwijk is een buurt waar in de jaren '50 gezinnen door de gemeente zijn gehuisvest die 'heropgevoed' moesten worden. In de jaren '70 kwamen daar de 'gastarbeiders' bij, omdat dit een van de buurten was, waar je makkelijk een klein sociaal huurwoninkje kon krijgen. De afgelopen jaren zijn er relatief veel statushouders bijgekomen, soms wel vier nieuwe gezinnen in één straat. De randen van de buurt zijn inmiddels gesaneerd. Veel sociale huurwoningen zijn gesloopt en er zijn koopwoningen, vrije sector huurwoningen en nog een klein aantal sociale huurwoningen voor teruggekomen.

Relaties moeten door mij goed onderhouden en bestendig worden. Daar heb ik de afgelopen jaren veel in geïnvesteerd.

De ‘heropvoeding’ bleek anders te werken dan gedacht; de problemen hoopten zich op in de buurt en de concentratie van multi-problem gezinnen in de buurt werd hoog. Deze gezinnen hebben kinderen gekregen die in en om de buurt zijn blijven wonen. Inmiddels woont ook de derde generatie in de buurt en zijn veel kinderen verzekerd van een groot netwerk van familie om zich heen.

Deze familiestructuren geven de buurt een bijzondere dynamiek; het versterkt de sociale cohesie. Bewoners zorgen voor elkaar en staan op een heel natuurlijke manier voor elkaar klaar. Anderzijds kunnen ruzies en roddels ook enorm escaleren. *‘Want als je aan hem komt, kom je aan mij, want hij is mijn familie.’* En het versterkt het wij-zij gevoel: sentimenten als *‘Zij pakken onze buurt af, wij maken geen kans meer op huizen in de buurt want die gaan allemaal naar de vluchtelingen.’* hebben veel geklonken. En als er binnen

een familie problemen zijn, kan je leven zomaar in geuren en kleuren op straat liggen. Dit alles maakt dat de eerste neiging van veel buurtbewoners die van geslotenheid en wantrouwen is, jegens alles en iedereen die niet eigen is. En daarom was en is het voor mij moeilijk om het vertrouwen van bewoners te winnen en te behouden. Relaties moeten door mij goed onderhouden en bestendigd worden. Daar heb ik de afgelopen jaren veel in geïnvesteerd.

tabel 1
Overzicht contacten met het buurtpastoraat

Aantal personen	
Bereik	144
Regelmatig optrekken met buurtbewoners	30
Intensieve optrekken met buurtbewoners	28

tabel 2
Culturele achtergronden van de opgebouwde contacten

Aantal personen	
Nederlands	49
Marokkaans - Nederlands	50
Turks - Nederlands	29
Andere achtergronden	12
totaal	144

tabel 3
Leeftijden opgebouwde contacten

Aantal personen	
Kinderen 0 - 12 jaar	44
Jongeren 13 - 18 jaar	20
Jongvolwassenen 19 - 25 jaar	10
Volwassenen tot 65 jaar	63
Volwassenen 65+	7
totaal	144

Het duurde een tijd, voordat ik enigszins een beeld kreeg van deze dynamieken en netwerken in de buurt. Het proces van een bekend gezicht, een maatje worden in de buurt en voor sommige buurtbewoners een vertrouwenspersoon worden, heeft zich dit jaar gestaag voortgezet en is in sommige gezinnen geïntensiveerd.

Opnieuw bleek het een taai proces, dat in golfbewegingen gaat. Dit jaar ben ik vooral door buurtbewoners zelf op het spoor gezet naar andere buurtbewoners. Zij overtuigden hun familie, vrienden of kennissen die moeilijkheden hadden, dat ze aan mij een goede hadden, dat ik te vertrouwen was, en dat ze echt eens een keer met mij moesten afspreken. Of er kwam een vriendin van een buurbewoner over de vloer terwijl ik bij die bewoner aan het werk was, waardoor de drempel om mij te vragen voor haar eigen problemen genomen kon worden. Zo kwam het dat ik dit jaar bij een aantal zeer geïsoleerde gezinnen over de vloer kon komen en mocht aansluiten in hun levens. Soms met behulp van het tolken van de bewoner die ik al kende.

De mond-tot-mondreclame was voor mij een bevestiging dat buurtbewoners baat hebben bij mijn hulp en steun. Tegelijk gaf het ook een zekere druk dat ik iets waar te maken had bij de nieuwe buurtbewoners. Het hielp te beseffen dat ik mijzelf die druk oplegde en dat ik in de relatie weer moest uitvinden wat ik zou kunnen betekenen.

Doordat ik mij als buurtpastor in het hele leven van een buurtbewoner begeef, krijg ik zicht op hoe dit

alles met elkaar samenhangt en welke ballen een buurtbewoner allemaal tegelijk in de lucht moet houden. Dit in tegenstelling tot andere hulpverlening, die vaak in deelgebieden werkt (jeugd /één gezinslid met de meeste problemen/financiën/gezondheid). Ook heb ik, zoals beschreven, kennis van familie en vrienden, omdat ze dichtbij wonen en ik hen ook ken. Dat helpt om van binnenuit te begrijpen waar iemand vandaan komt en waarom hij of zij deels is zoals hij is. Daarnaast ontmoet ik mensen op allerlei plekken waardoor er mogelijkheden ontstaan

Doordat ik mij als buurtpastor in het hele leven van een buurtbewoner begeef, krijg ik zicht op hoe dit alles met elkaar samenhangt en welke ballen een buurtbewoner allemaal tegelijk in de lucht moet houden

voor verschillende soorten gesprek; in de speeltuin kan het op een middag gewoon gezellig kletsen zijn; trots vertellen over je spreekbeurt, of over je kleinkinderen of uitwisselen hoe de feestdagen waren. Maar ook daar kunnen de gesprekken intensief en serieus zijn. Als er iets meer privé zaken gedeeld moeten worden, kan dit ook even samen zittend op een bankje, buiten het oor van de rest, op de hoek van een straat of thuis op de bank. Dit alles leidt tot een rijke en geschakeerde kennis over mensen, en een diep verstaan van hun leven met al hun kracht en kwetsbaarheid. Daardoor kan ik maximaal bij hen aansluiten om zo te zoeken naar hulp en steun die goed doet. Het stemt mij dankbaar als ik dat van buurtbewoners terug krijg, in welke vorm dan ook.

Aantallen en achtergronden van bezochte huishoudens in 2018

De tabel op pagina 25 geeft weer met hoeveel bewoners ik in welke mate contact heb gehad. Onder bereik wordt alle personen genoemd met wie ik contact heb gehad; van contacten die nog niet zijn uitgroeid tot een relatie tot de zeer intensieve contacten. Daaronder wordt het aantal personen genoemd met wie ik een periode geregeld contact heb gehad en ondersteuning bood. Er is ook een groep met wie ik (een periode) intensief optrok. Hiermee bedoel ik dat de problemen meervoudig en complex waren, waarbij mijn betrokkenheid om verschillende redenen urgent was. Vaak vroegen deze contacten om een extra tijdsinvestering.

Vanuit de leefwereld

Bij veel gezinnen waarbij ik intensief betrokken ben, spelen meerdere problemen al lang en tegelijk. Als het ene probleem net iets meer hanteerbaar geworden is, staat het andere probleem alweer levensgroot voor de deur. Ik kan hierin voor mensen een luisterend oor zijn, hen helpen om orde te scheppen in de chaos in henzelf en om hen heen. Mensen tonen mij hun verdriet en frustratie, hun wanhoop en hun onmacht, hun spijt. Ook zie ik hun kracht en hun zwakte. We vieren de belangrijke zaken van het leven; verjaardagen, het behalen van een diploma of het vinden van (vrijwilligers)werk.

Mensen tonen mij hun verdriet en frustratie, hun wanhoop en hun onmacht, hun spijt. Ook zie ik hun kracht en hun zwakte.

Ik vervul regelmatig een brugfunctie naar hulpverlening en instanties door consequent het perspectief van de bewoner op tafel te leggen en zijn of haar stem te versterken. Door gesprekken gezamenlijk voor te bereiden en te voeren of door praktische zaken op te pakken die door niemand opgepakt worden en tegelijk te proberen andere werkers te betrekken. Door vasthoudend aan bellen te blijven trekken en door intenties van regels weer in herinnering te brengen in plaats van het rücksichtslos uitvoeren van een protocol dat het tegenovergestelde teweeg brengt dan waarvoor de regel ooit bedoeld was. Soms is dat succesvol en kan er sneller of meer op maat gehandeld worden, soms niet. Voor de buurtbewoner is het van groot belang dat er tenminste iemand is die het probeert en voor het voetlicht brengt.

Signalen vanuit het werken in de leefwereld

Wachlijsten bij verschillende (zorg)instanties

Ook het afgelopen jaar werden buurtbewoners geconfronteerd met enorme wachttijden bij verschillende (zorg)instanties. Het ging bijvoorbeeld om wachttijden bij *Veilig Thuis*, *Save* en de *Raad van Kinderbescherming*. Ook in de *GGZ* duurde het vaak enkele maanden tot een jaar voordat iemand daadwerkelijk behandeling kreeg. Daarnaast moesten mensen die een huishoudelijke hulp via de *WMO* kregen ook ruim drie maanden wachten. In één geval was er zelfs een wachttijd van twaalf weken bij het buurtteam. We zien regelmatig dat bewoners gefrustreerd en wanhopig raken als ze zo lang moeten wachten op de hulp die zij of mensen uit hun omgeving nodig hebben. Ook verliezen zij hierdoor het vertrouwen in de hulpverlening en voelen zij zich niet serieus genomen. Verschillende medewerkers van instanties droegen ideologische oplossingen aan zoals het zoeken van hulp in je eigen netwerk of toch zoveel mogelijk vanuit je eigen kracht zelfredzaam proberen te worden. Wij zagen hoe deze oplossingen binnenkwamen bij bewoners die vaak al overvraagd worden door een opeenstapeling van problemen. Ook troffen wij veel bewoners die geen of een zeer kwetsbaar netwerk hadden waar vanuit zij geen langdurige hulp hoeven te verwachten. In deze situaties probeerden wij buurtbewoners te ondersteunen. Enerzijds probeerden we om de urgentie van een hulpvraag te onderstrepen en te kijken of er mogelijkheden

waren om de start van de hulpverlening te versnellen. Zo was er een gezin dat zich ernstige zorgen omtrent huiselijk geweld wat mogelijk bij hun burens plaatsvond. Zij deden hier melding van bij *Veilig Thuis* maar na twee weken was de melding nog niet opgepakt. We hebben de zorgen gedeeld met de wijkagent en het buurtteam. Toen die ook een melding deden kwam de hulp sneller op gang. Anderzijds was het ook lang niet altijd mogelijk om eerder hulp op gang te krijgen. In die situaties probeerden we bewoners te ondersteunen door erbij te blijven en het samen uit te houden in de problematiek waarmee zij te kampen hadden.

Ruzies in de buurt

Samenleven is soms helemaal niet zo eenvoudig als het op het eerste gezicht lijkt. Er hoeft maar iets heel kleins te gebeuren en de vlam vliegt in de pan. Een meningsverschil, een conflict of een ergernis kan snel escaleren en voor je het weet is er een grote ruzie gaande. Vaak gaat dit als een lopend vuurtje door de wijk. En het komt voor dat burens zich ermee gaan bemoeien of het opnemen voor een van de twee partijen; dan ontstaat zomaar een grotere ruzie.

In onze buurten komen we dit ook tegen. Opvallend was dat het in de zomer van 2018 erger leek dan andere jaren. Vanuit onze positie als buurtpastor willen we naast beide partijen blijven staan. We proberen niet in de ruzie betrokken te raken, maar dat is razend moeilijk. Mensen zoeken bij ons steun, willen hun hart luchten en hun verhaal kwijt. Een vraag als

‘Dat is toch belachelijk?’ wordt dan regelmatig gesteld en het is eigenlijk onmogelijk daarop ‘neutraal’ te antwoorden. We zoeken dan wel de middenpositie op en luisteren naar alle kanten van het verhaal, maar zonder mening zijn we niet. Dit vergt balanceren op een dun koord, maar door open en eerlijk te zijn over je positie en door onbevooroordeeld te luisteren naar en te blijven communiceren met alle betrokkenen, lukt dat steeds wel. Er zijn allerlei mogelijke vormen van bemiddeling die door bijvoorbeeld de woningcorporatie of de gemeente worden aangeboden, maar die sluiten vaak niet aan bij de behoefte van de buurtbewoners. Problemen worden vaak niet eens opgemerkt door instanties, tot het helemaal uit de hand gelopen en dus te laat is. Buurtbemiddeling neemt de zaak niet aan als er al teveel escalatie heeft plaatsgevonden. Of problemen worden door woningcorporatie, wijkagent of buurtbemiddeling onderschat, omdat het vaak om kleine ergernissen of gebeurtenissen gaat, die geëscaleerd zijn. Toch zijn het vaak gebeurtenissen die het woongenot van beide partijen flink kunnen bederven. Buurtbewoners geven ons vaak terug dat ze zich niet gehoord voelen door de woningcorporatie of de wijkagent. Ze worden van het kastje naar de muur gestuurd of krijgen te horen dat ze eerst maar met de burens moeten gaan praten. Hier lijkt dus een mismatch te zitten tussen de vraag van buurtbewoners en het aanbod dat er is op het gebied van ondersteuning en hulpverlening.

Vanuit de relatie werken versus vanuit het probleem werken

Als buurtpastores hebben wij een vrije positie naar buurtbewoners toe: wij zijn niet van de gemeente, wij zijn niet van *Werk & Inkomen* of van *SAVE-Samen Veilig*. Vanuit de (professionele) relatie die wij opbouwen met bewoners, zijn we betrokken bij hun hele leven en niet alleen bij hun problemen. Wij merken dat mensen ons daardoor beleven als vertrouwd en veilig: zij vertellen ons veel, juist ook hun zorgen en worstelingen. Soms ontdekken wij vanuit die positie, dat buurtbewoners zich onvoldoende veilig voelen bij medewerkers van de buurtteams. Het buurtteam wordt bijvoorbeeld geassocieerd met *SAVE/de kinderscherming*. Dat betekent dat mensen terughoudend zijn om hen veel te vertellen over de situatie van hun kind of hun gezin en hun zorgen daarbij, uit angst dat het buurtteam de macht heeft om je kind weg te laten halen. Hetzelfde geldt voor het thema inkomen/uitkering. Het buurtteam wordt dan geassocieerd met de gemeentelijke afdeling *Werk & Inkomen*. Dat betekent dat sommige mensen terughoudend zijn om hen veel te vertellen over de situatie van hun werk, werkloosheid of arbeids(on)geschiktheid, en hun zorgen daarbij, uit angst dat het buurtteam de macht heeft om je uitkering te korten. Ook zien we het voorkomen dat buurtteammedewerkers te lang uit beeld zijn, waardoor ze grote delen van het verhaal van de bewoners missen. Dan ontstaat er een gevoel van 'laat maar' bij de buurtbewoner. Buurtbewoners hebben de neiging het contact te verbreken

omdat ze denken dat *'het de buurtteammedewerker toch niet interesseert wat hier gebeurt, anders hadden ze wel gebeld'*.

Wij kunnen hierbij soms een bemiddelende rol spelen, zodat de buurtteammedewerker weer langsij komt en begrijpt wat de uitwerking is van het gegeven dat ze van het buurtteam zijn of van

Wij merken dat mensen ons beleven als vertrouwd en veilig: zij vertellen ons veel, juist ook hun zorgen en worstelingen

hun afwezigheid op momenten die voor de bewoner erg belangrijk waren. Anderzijds hebben we het gesprek met de bewoner en komt er een opening om toch zelf weer aan de bel te trekken. Ook daar kunnen we dan bij helpen.

Armoede

Armoede gaat over veel meer dan een gebrek aan geld. Het gaat over financiën, maar ook het niet (meer) mee kunnen doen aan de maatschappij, vanwege het ontbreken van werk, onderwijs en sociale netwerken. Het gaat over de kwaliteit van je huis en van je buurt, waar iedereen in hetzelfde schuitje lijkt te zitten. De stress die armoede met zich mee brengt, geeft grote psychische belasting, waardoor mensen ziek worden en de spanning bij het hele gezin oploopt. Voortdurend geconfronteerd te worden met schulden, met

rekeningen die niet betaald kunnen worden, met altijd 'nee' moeten zeggen tegen je kinderen geeft ook angst en schaamte. Soms zeggen ouders dan toch maar 'ja' omdat ze het niet meer kunnen om altijd 'nee' te moeten zeggen. En dan ontstaan er naast nieuwe schulden, vooral ook een harde oordeel bij instanties; *'eigen schuld dikke bult, zie je wel, ze kunnen niet met geld omgaan'*, etc. Dat is vaak helemaal niet de oorzaak; we ontmoeten grote creativiteit en kennis in het omgaan met geld bij buurtbewoners. Maar als er structureel te weinig van is, of er gebeurt iets dat niet voorzien was, dan ontstaan de problemen. Vaak is er geen vangnet dat even iets kan opvangen. Daardoor word je afhankelijk van instanties die beslissingen voor jou nemen. Uiteindelijk gaat armoede ook over het ondermijnen van iemands waardigheid: we zien dat mensen die om hulp vragen of verplichte hulp moeten accepteren, vaak worden bejegend op basis van wantrouwen, dat er over hen wordt beslist en ze geen erkenning krijgen voor hun persoonlijke verhaal. Het verhaal uit de buurt van Heleen geeft daar een goede inkijk in. Het is schrikbarend hoeveel bewoners hier mee te maken krijgen en op of onder het sociaal minimum zitten zoals dat heet. Concrete of acute zaken hebben wij op tafel gelegd bij zowel politieke partijen als bij instanties (Gemeente Utrecht Werk en Inkomen, armoedecoalitie, bewindvoerders), waardoor zaken soms door anderen verder opgepakt konden worden of op de agenda kwamen te staan.

Rivierenwijk | Kanaleneiland

In het afgelopen jaar bestond mijn werk ook weer uit het present optrekken met buurtbewoners. Ik onderhield individuele contacten met buurtbewoners en ik was bij bewonersgroepen. Dat heb ik met veel plezier gedaan, met tijd en aandacht, met hart en ziel. Ik initieerde zelf geen projecten, maar probeerde de initiatieven van wijkbewoners te versterken. Ik ondersteunde – waar dat gevraagd en gewenst was – bijeenkomsten van bewoners. Ik was ook in 2018 op diverse locaties begeleidend betrokken, het waren vormen van zelfbeheer. Ik zag dat bewonersinitiatieven de beste krachten in mensen naar boven riepen, ondanks het vallen en opstaan, het moppen en het ploeteren. Ik zag er veel trouwe inzet. Ze leverden ook een gevoel van zinvolheid op: het leven van iemand die ergens aan mee deed kreeg meer betekenis.

Titus Schlatmann

Buurtpastor in Rivierenwijk | Kanaleneiland

In de loop van het jaar heb ik afscheid genomen van Rivierenwijk. Omdat ik het na 25 jaar tijd vond voor verandering, voor mijzelf en voor de buurt. Dat afscheid ging in stapjes. Ik ben blij dat we er enige tijd voor hadden. Want het was, na zoveel jaren van optrekken met elkaar, heel wat. Ik ken veel mensen en veel mensen kennen mij. Er is een grote vertrouwdheid gegroeid. Als je lang met mensen opgetrokken hebt, dan is de relatie die je met mensen hebt gekregen een groot goed. Over de band daarvan hebben mensen mij veel toevertrouwd en heb ik veel mogen zien en horen. En dat ging over allerlei aspecten van het bestaan. Ze hebben zich kwetsbaar getoond, ze hebben mij kwetsbaar gezien: dat was kostbaar en verrijkend, en dan was het heel wat om te beseffen dat dat anders ging worden. Niet per se ophouden. Het hield op met mij, maar er ging ook veel door.

Als je lang met mensen opgetrokken hebt, dan is de relatie die je met mensen hebt gekregen een groot goed

Ik heb altijd geprobeerd om in het optrekken met mensen hen op elkaar te betrekken. Ik heb wel een belangrijke rol vervuld, maar tegelijk geprobeerd ervoor te zorgen dat mensen konden terugvallen op elkaar. Dat er onderling vertrouwen ontstond. Als die onderlinge kracht, die onderlinge verbondenheid, kan blijven, dan is dat veel waard. In de groepen met wie ik ben opgetrokken, hebben buurtbewoners met elkaar leren overleggen: naar elkaar luisteren, niet zomaar iets er doorheen drukken, elkaar iets gunnen, elkaar in ieders andersheid verdragen. Er is wel een sfeer van samenwerking ontstaan: ‘zo doen we dat hier’. Er is een sociaal ‘staketsel’ gegroeid van groepen en groepjes. Daar heb ik veel aandacht aan gegeven, ook in 2018 nog. Veel mensen hebben daarin een plek gekregen; hun leven krijgt daarin betekenis. Dat staketsel komt erg van pas, juist nu. Er staat iets blijvends, iets wat in ieder geval niet meteen weg is bij mijn vertrek.

tabel 1
Overzicht contacten met het buurtpastoraat

Aantal personen	
Bereik	230
Regelmatig optrekken met buurtbewoners	85
Intensief optrekken met buurtbewoners	29

tabel 2
Culturele achtergronden van de opgebouwde contacten

Aantal personen	
Nederlands	170
Marokkaans - Nederlands	40
Turks - Nederlands	7
Andere achtergronden	13
totaal	230

tabel 3
Leeftijden opgebouwde contacten

Aantal personen	
Kinderen 0 - 12 jaar	0
Jongeren 13 - 18 jaar	2
Jongvolwassenen 19 - 25 jaar	20
Volwassenen tot 65 jaar	135
Volwassenen 65+	73
totaal	230

Er is zeker sprake van een ‘multiplier-effect’ in het werk.
Dit is echter in deze tabellen niet verdisconteerd.

Lonnie Ploegmakers, een buurtbewoonster, betrokken bij Het Trefpunt, zegt daarover het volgende:

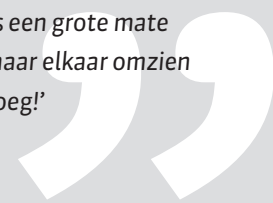
‘Buurtpastor Titus begon op straat, tussen de mensen, contacten zoekend, luisterend en mee-op-lopend.

Met de bedoeling om dicht bij mensen te zijn in hun eigen omgeving en hen te ondersteunen om op hun eigen manier hun leven vorm te geven. In de praktijk betekent dat: trouw optrekken met mensen, ontdekken waar zij mee worstelen, welke verlangens in mensen leven, samen uitzoeken hoe je iets voor elkaar krijgt en hen praktisch ondersteunen. Waarbij waardigheid en zeggenschap over hun eigen leven kernbegrippen zijn. Ook de meest kwetsbare mensen komen in beeld en tellen mee.

Met steun van de buurtpastor gingen buurtbewoners met elkaar diverse activiteiten organiseren en er ontstond behoefte aan een ruimte om elkaar te ontmoeten. Die ruimte werd – met medewerking van Mitros – Het Trefpunt aan de Rijnlaan. Een plek waar bewoners elkaar op een laagdrempelige manier kunnen ontmoeten. Er clubjes kunnen oprichten en activiteiten met elkaar kunnen organiseren. De Stichting Ruimte voor de Buurt werd opgericht om de

randvoorwaarden te vervullen voor Het Trefpunt, zoals het werven van fondsen, aanvragen van subsidies en regelen van financiën. Maar niet alleen voor Het Trefpunt. De stichting ondersteunt ook andere bewonersinitiatieven, zoals de oprichting van buurtkrant De Rivierwijker en het opstarten van het uitgiftepunt Utrecht Zuid-West van de voedselbank in Het Trefpunt.

Het Trefpunt werd en is nog steeds een fijne plek om samen te komen. In de loop van de jaren zijn er vele clubjes ontstaan en soms ook weer afgesloten. Koffieclub, eetgroep, tekenclub bestaan al jaren. Verschillende groepen van Marokkaanse vrouwen ontmoeten er elkaar bij het lezen van de Koran, Arabische les en gezelligheidsmomenten. Er was jarenlang een bijbelclub. En wekelijks vindt nog steeds de uitgifte van de voedselbank plaats vanuit Het Trefpunt. In 2006 won Het Trefpunt het “Appeltje van Oranje”. Een prijs waar wij nog altijd heel trots op zijn. Er is een grote mate van onderlinge verbondenheid en naar elkaar omzien ontstaan. En er is altijd ruimte genoeg!’

Ik heb het belang van aandacht en van eigenaarschap ontdekt: aandacht en tijd, niet zozeer om mensen te helpen, maar om bij hen te zijn. Dat hielp de buurtbewoner om te ontdekken wie hij/zij is en wat hij/zij het liefste wil. Dat was een begin van herwonnen zeggenschap en regie: over hun leven, hun worstelingen, hun initiatieven. Ik merkte dat dat vaak op het spel stond voor buurtbewoners, en dat mensen daarin soms onvoldoende serieus genomen werden. Als volwaardig burger in de samenleving meetellen was al moeilijk, maar ook als vrijwilliger telden ze soms niet echt mee. Anderen bepaalden hoe ze hun problemen moesten oplossen, of namen hun activiteiten over. Door goed te luisteren en mensen te laten uitpraten, individueel of in een groep, heb ik de gretigheid van mensen ontdekt om iets van hun leven te maken, hun kansen te pakken, in hun drive te komen om dingen zelf te doen of met elkaar. En dat is ook spannend! Dan weet je niet waartoe dat leidt.

Ook vorig jaar nog heb ik bewonersinitiatieven zien ontstaan omdat mensen merkten: ik mag hier iets beginnen, ik mag iets doen: een kookles, een vrouwengroep, een knutselgroep. Het samendoen is daarbij net zo belangrijk als wat er uitkomt. En het ging bijna altijd goed, maar dat kwam misschien omdat er in Rivierenwijk al diverse voorbeelden van waren. Er zit een zekere gratuiteit in, dat mensen dingen doen die door instanties of door het beleid niet werden verwacht of zelfs niet voor mogelijk werden gehouden.

Ik heb dit leren zien door geduld te bewaren, te wachten, met een wakende attitude, iets te ontlokken bij mensen, en tegelijk op je handen te blijven zitten, daarin te balanceren. Als mensen iets willen, zeg ik liever niet hoe ik denk dat het moet, maar dan vraag ik: *‘Hoe had je het dan voor je gezien?’ ‘En wanneer zou je dat dan willen?’ ‘En met wie?’ ‘En wat moeten we dan nu eerst doen?’*

Mensen werden, ook soms door mij, te weinig als deskundigen gezien, als degenen die inbreng kunnen hebben in hoe het het beste zou kunnen. Dat heeft met erkenning te maken. Mensen hoogachten in hun eigen kunnen, in hun eigen aanvoelen: dat vond ik moeilijk (want hoe vaak denk ik niet dat ik het beter weet?) maar heel wezenlijk. Mensen zijn wijzer dan vaak gedacht wordt en dat te ontdekken gaf me het geduld om deze werkwijze vol te houden.

Ik heb me vorig jaar vaak verwonderd over mensen in mijn wijk. Te midden van veel ruzie en gedoe, is er ook allerlei zorg voor elkaar, ontroerende zorg. Het gaat vaak om heel praktische dingen en het is vaak ook broos en beperkt, maar het is echte zorgzaamheid. Veel buurtbewoners, zelf ook vaak mensen in kwetsbare omstandigheden, proberen iets voor zichzelf en voor elkaar.

Een van de belangrijkste functies die ik voor mensen heb gehad, is dat ik een ‘vrijplaats’ was. Dat ik iemand was aan wie buurtbewoners zonder risico konden vertellen wat ze wilden vertellen. Omdat ik niet ergens bij hoor. Mensen zeiden dan: *‘Het komt niet verder, hè, bij jou?’* De vraag is of dat opgevolgd kan worden. En hoe dan? Deels kunnen mijn opvolgers daarin voorzien, dat is al begonnen, en dat is echt heel fijn. En deels kunnen mensen dat voor elkaar zijn. Dat is wel gegroeid. Maar deels ook niet. En wat dan? Dat weet ik ook niet. Maar ik heb wel heel veel vertrouwen dat mensen terecht zullen komen, dat ze uiteindelijk niet helemaal verloren zullen lopen. Omdat ik daar niet in geloof: dat mensen uiteindelijk helemaal verloren zullen lopen. Moslims in de wijk zeggen dan (wat ik meestal van harte kan meezeggen): *‘Die daarboven zal altijd met je zijn!’*

Een van de belangrijkste functies die ik voor mensen heb gehad, is dat ik een ‘vrijplaats’ was. Dat ik iemand was aan wie buurtbewoners zonder risico konden vertellen wat ze wilden vertellen.

Ik ben heel blij dat er een nieuwe buurtpastor kon starten in Rivierenwijk: Sietske Nieboer. Zij kon op haar eigen wijze haar weg vinden in de wijk en van betekenis worden. In de loop van het jaar werd ook duidelijk dat er opvolging gezocht moest worden voor de begeleiding van het buurthuis in zelfbeheer *De Nieuwe Jutter*. Dat heeft daar geleid tot een zorgvuldig intern gesprek. Ik ben heel blij dat daar

uitgekomen is dat de begeleiding is overgenomen door Annerieke Klomp, een vrouw die al bekend en vertrouwd was met de vrijwilligers en veel ervaring heeft met zelforganisaties. Het was ook fijn dat er tijd was voor een voorbereiding van de wisseling van de wacht en voor een geleidelijke, warme overdracht.

Kees Fortuin, een buurtbewoner en zzp'er uit Rivierenwijk, zei: *'Titus heeft deels model gestaan voor de presentiebenadering. Dat is een benadering in het sociale werk waarbij je er als beroepskracht gewoon bent. Present, het woord zegt het al. Dat klinkt simpel, en het ziet er ook makkelijk uit. Maar er komt veel bij kijken en het is honds moeilijk. Want als beroepskracht word je altijd met een opdracht erop uit gestuurd. Dus je moet wat van je opdrachtgever en je gaat sjoeren aan mensen. En dan gaat het mis. Want meteen ben jij de trekker en de mensen zelf ontdekken hun eigen kracht niet. De beroepskracht is aan zet en niet de mensen zelf. Eigenlijk wil jij wat dus je hebt het nódig dat mensen iets van jou willen.*

Dat is een hopeloze knoop. Je houdt ze daarmee ook een beetje klein. Dus begin bij de mensen, ben er voor ze maar ga hun problemen niet oplossen. Help ze om hun kracht te vinden en ze zelf op te lossen. (...) Titus werkt op die presentiemaniër ook met hele groepen mensen. Vergis je niet, de kracht van een groep is veel groter dan de kracht van één persoon, want bij groepen zit de kracht ook nog in het verband. Wat de een niet kan, dat kan de ander, en met elkaar ben je zo altijd sterker. Kijk eens naar De Nieuwe Jutter of naar het Trefpunt, en dan weet je waar dat toe leidt. Of naar het Dwarsverband natuurlijk...?'

Sommige mensen konden het niet geloven, dat ik wegging, anderen werden boos. Er waren ook mensen pijnlijk getroffen en er waren mensen die direct begrip toonden. Alles kwam voorbij. Ik trof ook bezorgdheid aan bij buurtbewoners over de toekomst: *‘Hoe moet het nu verder?’ ‘Met mijn mijn leven?’* En: *‘Met ons, met de groep?’* Ik reageerde dan met: *‘We hebben nog tijd om dat te hanteren, in porties te knippen.’* En ik vroeg: *‘Waar ben je dan bezorgd voor?’* Door hun angsten onder ogen te zien, werd het relatiever. Dat was misschien de kern van mijn afscheid nemen: met mensen stilstaan bij en meedenken in dat proces naar de toekomst toe. En daarvoor wilde ik helemaal beschikbaar zijn. Doordat ik er eerst voor mezelf goed over had nagedacht, hoefde ik niet meer zo met mezelf bezig te zijn toen ik het ging vertellen. Veel mensen kwamen in de wandelgangen even naar me toe en zeiden dan: *‘Is het echt zo, dat je weg gaat?’* Kennelijk was er een behoefte om dat te doen, te zeggen, te voelen, te delen. Daar hebben we de tijd voor genomen. Het riep soms gevoelens op van verlies en herinnering aan eerdere momenten van afscheid in het leven. Ik proefde er soms ook gelatenheid in, aanvaarding ook. Bij de een meer van het ene, bij de ander meer van het andere... Het was goed om daar bij stil te kunnen staan. En dan te merken dat er daarna ook weer een nieuwe dag was.

Het afscheid in de wijk was een middag waar veel buurtbewoners bij waren. En waar veel mensen op de een of andere manier hun steentje aan bijdroegen. Ik wist niet wat er zou gebeuren en wie er bij zou zijn. Het was voor mij een kwestie van ontvan-

gen, ik liet het over me heen komen. Er was een bont gezelschap in een bomvol buurthuis. Buurtbewoners kwamen met prachtige verhalen voor de microfoon. En honderden bedankende handen na afloop. Het was hun afscheid. Dat heeft mij wel veel gedaan. Er is lang niet altijd iets gemeenschappelijks in een buurt, dat is realiteit... Soms is dat er ook alleen maar in een adhoc-gezelschap: waarmee ik bedoel: een bijeenkomst van een groep mensen die gaandeweg even als een soort gemeenschap wordt, soms slechts twee minuten, of één minuut, of nog minder, en dan is het weg. Tijdens die afscheidsmiddag ervoer ik community; mensen zeiden later ‘er hing een bijzondere sfeer’... Het was een kostbare middag.

Dat was misschien de kern van mijn afscheid nemen: met mensen stilstaan bij en meedenken in dat proces naar de toekomst toe

Rivierenwijk | Kanaleneiland

Exposure

In juni 2018 ben ik mijn werk bij het buurtpastoraat gestart met een exposure. Aangezien ik de stad Utrecht, buiten het Centraal Station, niet kende, heb ik eerst de stad lopend, fietsend en per bus doorkruist. Ontvankelijk en alert kijkend, luisterend, ruikend, voelend liet ik de stad op me inwerken. Ondertussen me afvragend: wat raakt deze omgeving in mij aan, wat doet het met me, wat denk ik erbij, op welke aannames betrap ik mijzelf? Mijn ontdekkingen en reflecties heb ik gedurende de exposureperiode in begeleidingsgesprekken met Titus kunnen delen. Hoewel hij 25 jaar aan kennis over de buurt en haar bewoners met zich meedraagt volgt en bevraagt hij mij op een onbelaste wijze zodat ik mijn eigen weg kan vinden. Zo cirkelde ik richting Rivierenwijk.

Sietske Nieboer

Buurtpastor in Rivierenwijk | Kanaleneiland

Rivierenwijk

Eenmaal aanbeland in Rivierenwijk werd ik wel wat nerveus. *Ik kom in een buurt terecht waar buurtbewoners jarenlang zijn opgelopen met mijn collega Titus. Hoe zullen zij mij ontvangen? Welke rol(-len) geven zij mij? Welke verwachtingen zijn er? Maar ook vragen als wat en wie zal ik tegenkomen? Wat staat er op het spel voor hen?*

Het is een periode van een kwetsbaar én verwachtingsvol niet-weten. Het niet-weten hoe het werk en de relaties daarbinnen zich gaan ontwikkelen is functioneel en essentieel geworden voor het opbouwen van mijn werk. Het bepaalt mijn attitude. Met een vrije blik probeer ik de ander te ontmoeten. Binnen ons contact probeer ik de ander(-en) ruimte te bieden om tevoorschijn te komen en uitdrukking te geven aan datgene dat op dat moment van belang is.

Door het wandelen in de buurt ontstaan gaandeweg kiertjes naar een werkelijkheid die de buitenkant van de huizen niet direct doet vermoeden.

‘Er staat ergens een deur open en ik kijk naar binnen in het voorbij gaan. Ik zie spullen, héél véél spullen. Een kast, een tafel, de vensterbank, alles staat vol spullen. Gordijnen groezelig. Het halletje staat vol, de lambri-sering hangt scheef, muren afgebrokkeld, geel, vies. In het halletje staat een jongetje die iets niet kan vinden, geschreeuw. Ik had geen kinderen verwacht vanwege de drempelplank voor de deur. Ik krijg een gevoel van armoede, van overleven, van treurnis. Hoe zou het zijn om als kind in dit huis op te groeien? Zou het jongetje er wonen, of was hij op bezoek misschien? Ik weet het niet, ik neem weer met me mee dat voordeuren heel veel kunnen verbergen.’

Fragment uit logboek, juli 2018

**Ontvankelijk en alert kijkend,
luisterend, ruikend, voelend liet
ik de stad op me inwerken**

Naast dit soort toevallige inkijkjes ontmoet ik op straat buurtbewoners met wie ik soms in gesprek kom. Die alledaagse gesprekjes koester ik. Het zijn draden waarlangs contacten opgebouwd kunnen worden. Zoals Klaas die ik heb leren kennen toen ik hem vroeg of ik naast hem mocht komen zitten op een bankje om mijn lunch te eten. Het mocht en we raakten aan de praat. Hij vertelt openhartig over zijn roerige verleden, zijn ideeën over de wijk en haar bewoners en zijn ziekte. Als het weer het toelaat en hij niet aan het wandelen is dan zit hij daar op dat bankje. Sindsdien zoek ik hem regelmatig daar op.

Tijdens de gedeelde momenten die ik heb met buurtbewoners ontstaan er langzaam maar zeker betekenisvolle verbindingen met zowel individuen als groepen

Gaandeweg de exposure begeef ik mij ook in bestaande netwerken en plekken in de buurt. Een koffiemoment in de bibliotheek, in buurthuis *De Nieuwe Jutter*, de ouderensoos, de kaartclub en van daaruit, op uitnodiging van een vrijwilligster, *Het Trefpunt* waar ik aanschuif bij de koffieochtend, de tekenclub, de voedselbank en af en toe bij een groep Marokkaanse vrouwen die met elkaar de Koran lezen. Tijdens de gedeelde momenten die ik daar heb met buurtbewoners ontstaan er langzaam maar zeker betekenisvolle verbindingen met zowel individuen als groepen. Ik ervaar een grote bereidheid om het leven en de zorg voor plekken als *Het Trefpunt* en *De Nieuwe Jutter* met elkaar aan te gaan en het met elkaar uit te houden wanneer het moeilijk is. Die onderlinge betrokkenheid van deelnemers en vrijwilligers op beide plekken vind ik indrukwekkend en inspirerend omdat het geen vanzelfsprekendheid meer is in buurten. Ik ervaar op dit vlak van betrokken buurtbewoners een appèl om in de lijn van Titus zorg te blijven dragen en ondersteuning te blijven bieden voor het staketsel zoals Titus dit beschrijft in dit jaarverslag.

'Ik heb meegeholpen bij de voedselbank. Er is geen haast, geen stress, iedereen doet wat hij of zij moet doen. En ondertussen wordt het leven gedeeld. We hebben het over kinderen en kleinkinderen. Ronja laat me foto's zien van haar kleinzoons, ook het jongetje van 3,5 jaar dat niet zo lang geleden verdronken is. Ze vertelt wat er gebeurd is. Ik bewonder haar kracht om er over te vertellen, de emoties zijn er, maar overheersen haar niet als ze vertelt. De andere vrouwen luisteren en dragen haar verhaal. Er wordt gehumnd en beaamd. Het verhaal is hier thuis. Het mag er ook steeds weer zijn merk ik. 'Door te blijven vertellen blijft het jongetje bestaan', dat werd uitgesproken door Erica.'

Fragment uit logboek oktober 2018

Bij beide buurthuizen was Titus nauw betrokken. Hoewel het afscheid van Titus net zo drukkend als de warmte van afgelopen zomer was, hebben buurtbewoners mij kunnen ontvangen. Zij hebben in een kantelmoment, een breuk in hun levensverhaal eigenlijk, ruimte kunnen vinden voor een nieuw gezicht. Ik heb er groot respect en bewondering voor en ben hen dankbaar.

Overdracht en samenwerking

1 Stichting Presentie

Onze samenwerking met de *Stichting Presentie* is belangrijk. Wij zorgen dat we zelf bijgeschoold blijven en nemen daartoe deel aan studieochtenden (Elizabeth, Heleen en Monique) en kaderbijeenkomsten voor gecertificeerden. (Monique en Heleen).

Heleen en Elizabeth schoolen zich verder in presentie door hun deelname aan de *Masterclass Presentie* onder leiding van Prof. Dr. Andries Baart en Dr. Guus Timmermans bij het *Landelijk Expertisecentrum Sociale Interventie (Lesi)*.

Tegelijk stellen we onze kennis en ervaring beschikbaar om een bijdrage te leveren aan scholingstrajecten van de *Stichting Presentie*, met name rondom exposure; Heleen participeerde als praktijkdocent driemaal in de introductie cursus van de stichting. Ook verzorgde zij in samenwerking met het *NJI* een workshop bij het *Kennisplatform Utrecht Sociaal* over haar werk en de presentiebenadering rondom het thema 'Kinderen en armoede'.

2 Leefwereldteam

Met het *Leefwereldteam*, dat van start is gegaan in augustus 2013, geven we met *Stichting Presentie*, *Stichting Buurtpastoraat Utrecht* en *Stichting Me'kaar* vorm aan de ambitie van de gemeente in het kader van het vernieuwend welzijn om de meest kwetsbare groep burgers te bereiken en hen tot steun te zijn, gebaseerd en voortbouwend op reeds bestaand presentiewerk in achterstandswijken. In 2018 is het onderzoek dat door de *Stichting Presentie* is gedaan uitgegeven in de publicatie 'Verstandig

Duikelen,' waarin de positie van de sociale professional wordt beschreven. Heleen heeft meegelezen met de casuïstiek en geholpen met de anonimisering.

Samen met de *Stichting Presentie* hebben we bijeenkomsten met verschillende sociale organisaties in het Utrechtse zorg en welzijn georganiseerd om dit onderzoek onder de aandacht te brengen en samen te kijken of er draagvlak is om een vervolg te geven aan het *Leefwereldteam* met deze organisaties. Dit proces is nog gaande. We ontmoetten herkenning en enthousiasme bij zowel eerstelijns werkers als beleidsmedewerkers voor deze presente manier van werken. Maar we vinden het ook belangrijk om de randvoorwaarden goed te verankeren in de desbetreffende organisaties. Per 1 januari 2019 in het welzijnswerk in Utrecht overgegaan van *Stichting Mekaar* naar *DOCK*, waardoor we in *Stichting Mekaar* een samenwerkingspartner zijn verloren. In de loop van 2019 zal duidelijk worden of en hoe we de leefwereldteams verder vorm zullen gaan geven.

2.1 TrainingsCentrum Kor Schippers (TCKS)

Titus maakte deel uit van het team trainers/begeleiders van het *TCKS*. Hier wordt deskundigheid verzameld rond diverse vormen van 'ingebbede presentie' in de wijk. De teamleden kennen uit eigen ervaring de uitdagingen waar werkers, bestuurders en wijkbewoners tegenaan lopen. Titus gaf op diverse werkplekken elders begeleiding aan collega's die samen met buurtbewoners in een vorm van zelfbeheer een buurthuis probeerden te runnen en aan hun bestuur. Daarnaast gaf hij begeleide interview aan coördinatoren van wijkcentra en inloophuizen en aan sociaal makelaars van *Wijk & Co*. In de loop van 2018 hebben we deze werkzaamheden geleidelijk losgekoppeld van het buurtpastoraat.

2.2 Dwarsverband

In de stad Utrecht was Titus begeleidend betrokken bij het netwerk *Dwarsverband*. Dit is een stedelijk netwerk van wijkcentra voor en door buurtbewoners. Binnen dit netwerk – ontstaan vanuit het present aanwezig zijn in Rivieren-

Vanuit de ervaringsverhalen die ingebracht worden ontstaan er spiegelmomenten en komen er herkenbare dilemma's en inspirerende voorbeelden aan de orde. Dit draagt bij aan de inhoudelijke verdieping van ieders werk.

Religieuzen en parochies

wijk – zoeken de leden elkaar regelmatig op en delen zij kennis en inspiratie; zo versterken zij elkaars positie. Deze begeleiding is in 2018 overgedragen aan twee opvolgers.

2.3 De ‘verhalengroep’ als leerplek

Deze groep is een vorm van deskundigheidsbevordering waarbij buurtpastor Titus collega’s in de buurt uitnodigt bijeen te komen ten behoeve van kennisversterking in de eerste lijn. Vanuit de ervaringsverhalen die concreet ingebracht worden door iedere werker ontstaan er spiegelmomenten en komen er herkenbare dilemma’s en inspirerende voorbeelden aan de orde. Dit draagt bij aan de inhoudelijke verdieping van ieders werk. Het gaat hier om een interdisciplinaire studiegroep: een groep waarbij collega’s uit het eerstelijns-wijkwerk met elkaar werkervaringen uitwisselen door middel van praktijkverhalen. Door de feedback en de werking van de groep ontstaat een kwaliteitsimpuls voor het eerstelijns-werk. De werkers vergroten hun ‘presentiegehalte’ en hun arbeidsvreugde. Deze studiegroep heeft gewerkt aan een brochure over haar werkwijze en opbrengst; begin 2018 kwam deze brochure uit, kort daarop gevolgd door een samenvatting in 10 punten. Wie wil kan de brochure en de samenvatting opvragen.

1 Ontmoetingen met de Religieuzen

In 2018 hadden wij, zoals we gewend zijn te doen, twee ontmoetingen met religieuzen uit verschillende ordes en congregaties. We zijn erg blij dat de religieuzen ons werk ondersteunen en voelen ons zeer met hen verbonden. Tijdens de bijeenkomsten was er ruimte voor ontmoeting, bezinning en reflectie. Op de bijeenkomst in juni hebben we stilgestaan bij het thema *‘afscheid nemen en overdragen: hoe doe je dat zorgvuldig?’*. Hier wilden we graag met de religieuzen over doorpraten. Het was immers in het afgelopen jaar actueel in Rivierenwijk.

Titus probeerde terug te geven aan mensen wat hij zag aan kracht en kwaliteit en probeerde hen vertrouwen te geven in wat ze samen kunnen en wie ze voor elkaar zijn

Er kwam een aantal aandachtspunten voort uit deze bespreking. Zo kwam onder andere aan de orde: het belang van ruimte maken in het gemoed van de pastor om er te kunnen zijn voor de mensen als je de aankondiging van het vertrek doet. Het eerst zelf een plek geven aan een dergelijk besluit geeft ruimte om present te blijven bij buurtbewoners in hun proces van

verwerking. Ook kwam aan de orde: het belang van ruimte voor bemoeiding: Titus probeerde terug te geven aan mensen wat hij zag aan kracht en kwaliteit en probeerde hen vertrouwen te geven in wat ze samen kunnen en wie ze voor elkaar zijn. Er was ook iets gegroeid tussen hen en met hen wat niet zomaar weg is. Daarin mag je mensen bevestigen en bemoedigen. En last but not least kwam ook aan de orde hoe waardevol het is dat er ruimte ontstaat voor de opvolger: in tijd en in eigenheid: met andere woorden: het is niet erg als er even een periode is van interbellum tussen de ene pastor en de andere. Dat creëert misschien ook nog mogelijkheden voor mensen om nog een stap te zetten. En het is een waarde op zich als de opvolger in vrijheid en met een eigen aanpak in de buurt mag aankomen.

De bijeenkomst van oktober 2018 stond in het teken van exposure van en het aankomen in Rivierenwijk door de opvolger van Titus, Sietske. Zij illustreerde haar exposure ervaringen aan de hand van fragmenten uit haar logboek. Thema’s van raakbaarheid, kwetsbaarheid, het niet-weten, ontmoeting en geloof kwamen aan de orde en zijn besproken. In exposure liep zij door Rivierenwijk, ontvankelijk en alert kijkend, luisterend, ruikend, voelend. Zich afvragend wat raakt deze omgeving in mij aan, wat doet het met me, wat denk ik erbij, op welke aannames betrap ik mijzelf? En daaronder een kwetsbaar niet-weten, waar zal ik terecht komen, welke plek en rol zullen bewoners mij geven, wie kom

ik tegen, welke verwachtingen liggen er vanuit de buurt? De fragmenten beschreven spontane straatpraatjes die Sietske met buurtbewoners had waarin zij geraakt werd door de persoonlijke verhalen die haar werden toevertrouwd. Verhalen over Liefde als zorgzame kracht in verscheurde levens. Of over de ontdekking dat christelijke waarden van levensbelang worden geacht ook al is het geloof al lang geleden vaarwel gezegd. Elke ontmoeting, elk verhaal biedt een inkijkje in de binnenwereld van buurtbewoners, hun leefwereld. Belangrijker nog is dat elke ontmoeting de mogelijkheid biedt tot verbinding, tot samen oplopen. Dat zijn de draden waarlangs contacten opgebouwd kunnen worden. Het was mooi om deze ervaringen binnen dit gezelschap van religieuzen te delen en te bespreken.

Belangrijker nog is dat elke ontmoeting de mogelijkheid biedt tot verbinding, tot samen oplopen

2 Diaconale werkers, Parochies en de Pech en Mazzelpot Commissie

Afgelopen jaar hebben we drie keer een ontmoeting gehad met de teamleider van het *DKCI (Diocesane Kerkelijke Caritas Instelling)*. We deelden het werk en bespraken de signalen van de verborgen noden en de problemen waar buurtbewoners mee kampen en hoe we hen hierin kunnen bijstaan.

Daarnaast hebben we ook samengewerkt met de parochies en de *Katholieke Caritas Utrecht (KCU)* ten behoeve van buurtbewoners in financiële nood. In 2018 hebben we goede samenwerking gehad met de *Pech en Mazzelpot Commissie*. In deze commissie, die onder de *KCU* valt, bespraken we financiële aanvragen van buurtbewoners die om verschillende redenen in de knel kwamen te zitten. Meestal ging dit om kleine bedragen die vaak niet (of niet snel genoeg) elders konden worden aangevraagd. Een week boodschappengeld, om de maand net door te komen, een vergoeding voor een pechgeval in het leven of een onvoorziene kostenpost. Af en toe heeft de commissie leningen verstrekt, zodat er ruimte kwam om op de aanvragen bij de gemeente of een andere instantie te wachten of om schulden met olopende rentes elders over te nemen.

Voor grotere bedragen hebben dit jaar verschillende malen een beroep gedaan op de *Parochiële Caritas Instellingen (PCI)* in de stad. Bij de stadsbrede *PCI* kunnen wij als buurtpastores een beroep doen als er financiële noodsituaties in de buurt zijn, waar geen andere fondsen voor beschikbaar zijn. Het is heel goed samenwerken met de *PCI*; zij streven naar een antwoord binnen 24 uur, denken mee, en geven ons het vertrouwen dat wij de situaties goed kunnen inschatten. Daar zijn we blij mee.

Verslag van de organisatie

Inleiding

Laatst zei een van de woonconsultanten van Bo-Ex: “Voor onze bewoners is het juist fijn dat jullie geen verlengde arm zijn van onze corporatie. En het is ook goed dat jullie een vrijere onafhankelijker rol hebben dan de buurtteams”. En ik denk dat hij gelijk heeft. Mensen durven onze pastores in vertrouwen te nemen en dat is de basis van het werk.

Gemeente

De gemeente vroeg ons met een plan te komen voor 6 jaar (2019-2024). In maart lag dat er en we hebben er positieve feedback op gekregen. In juni kregen we de toezegging dat we 3 jaar een bedrag van €100.000,- zouden krijgen, dat er dan geëvalueerd zou worden met een intentie om daarna weer voor een driejarige afspraak te gaan. In september/oktober zijn de voorwaarden die aan deze afspraken gekoppeld waren nader overeengekomen. Heel erg blij waren we eerder al met de vermelding van *Buurtpastoraat* in het Coalitie-akkoord. Nog blij nu er na al die jaren (meer dan 25 jaar) ook een wat betere structurele basisfinanciering afgesproken kon worden.

Tot onze verbazing werd in een gesprek met de wethouder op 28 november toch aangegeven dat de subsidie, ondanks alle zwart-op-witafspraken, maar voor 1 jaar verleend zou worden. De wijze waarop het proces om tot subsidies te komen voor ons soort organisaties moest op de schop, want naar de mening van de wethouder wordt er onvoldoende op collec-

tief niveau afgewogen waaraan het geld besteed wordt. Hij sprak in het toelichtende gesprek wel zijn waardering uit voor het werk en de plaats die *Buurtpastoraat* in de stad inneemt.

Fondsen

Een doorbraak als het gaat om de financiering van werk waarbij op basis van de presentie gewerkt wordt heeft het *Kansfonds* gerealiseerd met de start van het *Franciscusfonds*. Eindelijk een fonds dat begrijpt dat exploitatiefinanciering voor dit werk hard nodig is. En mooi dat ze dat koppelen aan een programma om samen te werken aan structurele oplossingen voor de financiële basis van dit soort werk. Bij de eerste inhoudelijke bijeenkomst hebben we vanuit *Buurtpastoraat Utrecht* een inleiding gehouden over hoe we aan onze financiën komen en waar we in de fondswerking tegenaan lopen. Positief is dat er fondsen zijn die *Buurtpastoraat* al jaren steunen. Zonder de steun van KCU, KNR PIN en Porticus is het werk niet mogelijk. Ook met de bijdragen van de Oud Katholieke Kerk via hun

Aalmoezenierskamer en de PKN via de Protestantse Diaconie Utrecht zijn we zeer geholpen. En dat geldt ook voor Kerk in Actie en Stichting Rotterdam.

Woningcorporatie Bo-Ex

In april 2018 zijn de werkzaamheden van het groot onderhoud in de *Rietveldbuurt* afgerond. Maar Bo-Ex heeft in heel 2018 *Buurtpastoraat* gefaciliteerd en ook voor 2019 doen ze dat nog.

Viering 25-jarig bestaan

Het 25 jarig jubileum van het *Buurtpastoraat Utrecht* wilde de stichting aanvankelijk vieren in juni 2018. Het overlijden van Gerard Zuidberg, destijds één van de initiatiefnemers voor het werk, en zijn uitvaart op de jubileumdag hebben ons doen besluiten de festiviteit de verplaatsen naar 7 september. Met een viering waarin pastores, directeur, vrijwilligers en bestuur hun dankbaarheid en inspiratie deelden, een toespraak van Brecht Molenaar en een feestelijke ontmoeting werd op genoeglijke wijze aandacht gegeven aan het heugelijke feit.

Personeelsbezetting

Na 25 jaar heeft Titus Schlatmann in 2018 afscheid genomen van de Rivierenwijk. In buurthuis *De Nieuwe Jutter* nam hij afscheid. De bewoners betrokken bij *De Nieuwe Jutter* verzorgden een prachtig afscheid waarbij ze van hun grote waardering voor Titus' werk blijk gaven. Er is nu een *Titus Schlatmannplein* in het buurthuis. En van locoburgemeester Linda Voortman ontving Titus de stadsmunt als blijk van waardering van de stad voor zijn werk. Vanaf september 2018 is Titus ook 0,3 minder gaan werken. Vanaf juni is Sietske Nieboer als nieuwe buurtpastor begonnen met een exposure in de Rivierenwijk. Aan Sietske is gevraagd om opnieuw zich open te stellen voor wie ze in de buurt aantreft en op basis daarvan haar pastoraat invulling te gaan geven.

Monique de Bree heeft stappen gezet om opnieuw in het werk te re-integreren. Elders in het jaarverslag beschrijft ze hoe dat verloopt. Elizabeth van Dis en Heleen Heidinga hebben deelgenomen aan een *Masterclass Presentie*, verzorgd door de *Stichting Presentie*. Dat heeft voor hen geleid tot een verdieping in hun werk. En het heeft hen bijzonder geïnspireerd en gestimuleerd.

Klachtencommissie

De *Stichting Buurtpastoraat Utrecht* kent een klachtenprocedure. In 2018 zijn noch bij de klachtencoördinator, noch bij de commissie klachten ingediend of informatie gevraagd.

Heidag

Dit jaar is de heidag gebruikt om de missie en visie aan te scherpen. Wat heeft geleid tot de volgende formuleringen:

Missie

Vanuit het Evangelie aanwezig te zijn bij kwetsbare mensen in Utrechtse buurten en hen te steunen in hun streven naar herstel en behoud van hun waardigheid en zeggenschap in zaken die hun bestaan bepalen en in hun zoeken naar perspectief in hun leven en samenleven. Juist die mensen nabij zijn die in de samenleving geen aanzien hebben, zodat mensen niet verloren lopen, maar zich opgenomen weten in een gemeenschap, waarin we met goede pastorale zorg nabij zijn en begeleiden naar zorg. De visie wordt hieronder uitgewerkt:

De presentiebenadering

Buurtpastoraat is het in de buurt gewortelde open werk vanuit de onderliggende principes:

- Exposure als de onderdompeling in de leefwereld van de buurtbewoner, en de vanuit die bron voortkomende grondhouding.
- Relatie als sturend principe. Vanuit de relatie wordt duidelijk wie de buurtpastor voor deze buurtbewoner kan zijn en wat de pastor te doen staat.
- Trouwe aanwezigheid in de leefwereld bij kwetsbare mensen in de buurt.
- Met een open agenda.
- Inschrijfbaarheid, je krijgt je rol van de bewoner, die is vooraf of van buiten niet vastgesteld.
- Afgestemd op het tempo en ritme van de buurt en haar bewoners.
- Aansluiten bij en afstemmen op de leefwereld van buurtbewoner.

Pastorale presentie

De buurtpastores zijn werkzaam als pastor. Het werk wordt omschreven als pastorale presentie. De eigen kracht en betekenis van het buurtpastoraat is dat zij in haar manier van werken oog heeft voor ‘heel de mens’, en dus voor de religieuze dimensie in het geleefde leven in wisselwerking met bestaande religieuze tradities en praktijken. De buurtpastores streven ernaar zonder onderscheid naar mensen te kijken ‘met de ogen van God’, in de hoop zo het verhaal van God in de leefwereld van buurtbewoners op het spoor te komen. De buurtpastores doen dit in het bewustzijn dat zo mensen en de samenleving tot hun recht kunnen komen.

Maatschappelijke relevantie

In zijn inmiddels 25-jarig bestaan heeft het buurtpastoraat zich ontwikkeld tot een vernieuwende vorm van werken, die vanwege

zijn presentiebenadering ook in de wereld van het welzijnswerk, van de zorg, van het onderwijs een exemplarische uitstraling heeft gekregen. Het werk van de pastores heeft een maatschappelijke relevantie gekregen. De Stichting streeft er uitdrukkelijk naar om deze maatschappelijke relevantie van het werk actief uit te werken en uit te dragen. In eerste instantie naar de sociale professionals met wie in de buurt wordt samengewerkt.

Kerkelijke relevantie

Het werk van de buurtpastores vindt zijn oorsprong in initiatieven, die geboren zijn in het rooms-katholieke dekenaat Utrecht. In de eerste vijftien jaar waren de pastores werkzaam in opdracht en met zending van de bisschop van Utrecht. Vanaf 2009 is de Stichting een zelfstandige onafhankelijke stichting geworden omdat de bisschop van Utrecht het werk niet meer als pastoraal werk erkent. De verbinding met katholiek Utrecht is gebleven. Daarnaast wordt het werk van de pastores de laatste jaren financieel mede mogelijk gemaakt door de *Protestantse Diakonie Utrecht* en de *ORKA van de Oud Katholieke Kerk*.

De pastores streven ernaar hun opgedane ervaringen te delen en ‘terug te brengen’ naar de geloofsgemeenschappen en andere kerken. Het werk bezit daarmee een kerkelijke relevantie.

Investeren in overdracht en reflectie

De keuze voor de kleinschalige vorm van werken wordt geplaatst in een

grotere ambitie. Het effect van het buurtpastoraat – zijnde een betrokkenheid bij de leefwereld van soms moeilijk bereikbare mensen en een poging een brug te slaan tussen deze mensen en maatschappelijke instellingen – kan door allerlei vormen van overdracht naar kerkelijke en maatschappelijke instellingen vermenigvuldigd worden. Het buurtpastoraat streeft ernaar zijn expertise aan maatschappelijke en kerkelijke instellingen aan te bieden. Aan dit aanbod zitten grenzen omdat de kern van het werk en daarmee van de formatie ingezet wordt ten behoeve van het in de buurt gewortelde open werk.

Blijvende innovatie

De stichting kiest voor een permanente vorm van innovatie. Het buurtpastoraat kenmerkt zich door de permanente wisselwerking tussen presentie, reflectie en overdracht. Sinds 2017 vormen casusbesprekingen het hart van het team-overleg dat iedere 3-weken plaats vindt. Dat maakt het de buurtpastores mogelijk om zichzelf blijvend te vernieuwen. Bij de reflectie wordt uitdrukkelijk gezocht naar een verbinding met wetenschappers en hun instellingen.

Staat van baten en lasten 2018

	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Werkelijk 2018
Baten	€	€	€
5.1 ▪ Subsidies	272.879	264.500	264.783
5.2 ▪ Overige inkomsten	25.591	25.500	20.899
Netto-opbrengsten	298.470	290.000	285.682
Lasten			
5.3 ▪ Personeelskosten	247.370	263.500	261.761
5.7 ▪ Activiteitenkosten	4.283	4.000	2.013
5.4 ▪ Huisvestingskosten	3.508	3.000	3.000
5.5 ▪ Bestuurskosten	982	2.000	1.603
5.6 ▪ Algemene kosten	16.860	17.000	21.299
Totaal kosten	273.003	289.500	289.676
Resultaat uit normale bedrijfsuitoefening	25.476	500	- 3.994
5.8 ▪ Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	160	0	26
5.9 ▪ Rentelasten en soortgelijke kosten	203	500	211
Uitkomst der financiële baten en lasten	- 43	- 500	- 185
Resultaat boekjaar	25.424	0	- 4.179
Resultaatbestemming			
Egalisatiereserve	14.291	0	- 1.168
Algemene reserve	11.133	0	- 3.011

IN EN OM
HET
TREFPUNT

RIVIERENWIJK
ZUID

